

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیهما صلوات

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

منجی

محور بنیادین گفتگوی تمدن ها

محمد تقی زاده

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

منجی : محور بنیادین گفتگوی تمدن ها

نویسنده:

محمد نقی زاده

ناشر چاپی:

موعود

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۶	منجی : محور بنیادین گفتگوی تمدن ها
۶	مشخصات کتاب
۶	مقدمه
۶	کلیات
۷	گفتگوی داخلی ملت ها و مذاهب
۹	گفتگوی امت اسلامی با سایر تمدن ها
۱۱	ویژگی های جامعه آرمانی
۱۳	ویژگی های منجی و رهبر جامعه آرمانی
۱۴	نتیجه گیری
۱۵	پاورقی
۱۷	درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

منجی : محور بنیادین گفتگوی تمدن ها

مشخصات کتاب

نویسنده : محمد نقی زاده

ناشر : موعود

مقدمه

برای گفتگوی بین تمدن ها، هم موضوعات متعدد و متنوعی را می توان برگزید و هم به زبان ها و ابزار مختلف می توان به آن پرداخت. نکته ی مهم این است که در این زمینه همانند بسیاری زمینه ها نباید به صورت انفعالی عمل کرد و به موضوع های روزمره و مصداق های پیش پا افتاده پرداخت و اسیر جو حاکم جهانی شد و تمرکز را بر جنبه ی مادی حیات انسان متوجه نمود. بلکه بهتر آن است که برای این گفتگو که امری همیشگی خواهد بود برنامه ای جدی و بلند مدت را تدوین نمود که طی آن مبانی اصلی حیات انسان مورد توجه قرار گیرد. در این راه همت، جدیت، پشتکار و کنکاش در متون و موضوع های مختلف اسلامی برای تبیین موضوع ها، روش ها و مصداق های گفتگو ضرورتی انکارناپذیر است. همه ی موضوع های مطرح در اسلام (حتی اگر مستقیماً یا ظاهراً مشهود نباشد) می توانند درسی و نکته ای را در این زمینه در اختیار قرار دهند.

کلیات

در مورد ویژگی ها و موضوعهای مرتبط با گفتگو، مباحث مختلف و متنوعی قابل طرح میباشد که به اختصار به برخی از آنها اشاره خواهد شد. اهداف گفتگوارتباط بین تمدن های مختلف می تواند مشتمل بر یک یا چند موضوع متنوع همچون: قصد هدایت جوامع و تبلیغ آرا و نظریات، اخذ آداب و سنن نیک، عبرت آموزی، تبادل آرای علمی و مبادله ی هرگونه دانش و محصول باشد. معنای گفتگو دوطرفه بودن گفتگو یکی از مهم ترین عوامل معرف گفتگو می باشد. تنها «گفتن» از یک طرف و «شنیدن» از طرف دیگر مطرح نمی باشد، ضمن آن که استقلال، هویت و احترام طرفین نیز محفوظ می ماند. توجه به معنای گفتگو [۱] نیز از اهمیت برخوردار است. واژه ی «دیالوگ»، گفتگو و مذاکره به معنای متداول نیست، بلکه هم سخنی است. در هم سخنی قبل از آن که زبان گشوده شود، گوش باید باز باشد. آن که گوش باز ندارد و خود را نیازمند شنیدن نمی داند برای گفتن نیز سخنی ندارد. [۲]. ابزار گفتگواصطلاح «گفتگوی تمدن ها» منحصر به تبادل کلام نمی باشد. هر چه بتواند ارتباط بین دو یا چند تمدن را برقرار نماید و قادر باشد به اهداف گفتگوی تمدن ها جامه ی عمل ببوشاند، وسیله ای برای گفتگوی بین تمدن ها تلقی می گردد. بنابراین همه ی علوم، فنون، صنایع، هنرها، آداب و رسوم، سنت های فرهنگی و دینی و هر چه محصول فکر و اندیشه ی بشر و حامل پیامی باشد، می تواند در خدمت گفتگوی تمدن ها قرار گیرد. نکته ی مهم در استفاده از این وسایل این است که در گفتگو باید حالت تعادل و توازن بین دوطرف وجود داشته باشد. اسلام می تواند موضوع های گوناگونی را در همه ی جهات زندگی، به ویژه جهت معنوی برای گفتگو مطرح نماید، ضمن آن که موضوعات بسیاری که ظاهراً به جهت مادی حیات مربوط می شود دارای وجه یا باطن معنوی و روحانی نیز می باشد. در مورد علل انتخاب موضوع «منجی» بعنوان الهام بخش گفتگوی تمدن ها می توان گفت: در گفتگوی تمدن ها الزاماً صحبت رو در رو مطرح نیست و آن چه مهم است تأثیر گذاری بر طرف مقابل و هم دلی در جامعه ی بشری است و توجه به موضوع های مورد علاقه ی انسان ها (که البته می تواند تعریف های متفاوتی نیز داشته باشد)، از جمله رهبر و

جامعه‌ی آرمانی بشر یکی از ابزارهای این تأثیرگذاری است. موضوع‌های مرتبط با جامعه‌ی آرمانی با همه‌ی معانی معنوی و نمادینی که در خویش مستتر دارند، می‌توانند بعنوان یکی از مهم‌ترین ابزار غیرکلامی مطرح شوند. بدین ترتیب که با شناسایی و تدوین ویژگی‌های چنین جامعه‌ای امکان تسری آن در جامعه‌های کنونی فراهم می‌شود و برای معرفی ویژگی‌های تمدن‌مورد نظر اسلامی به جهانیان از این ویژگی‌ها استفاده شود و بعنوان معیارهایی برای ارزیابی آن‌چه از سایر تمدن‌ها به کشورهای اسلامی وارد می‌شود مورد استناد قرار گیرند. مخاطبین آن‌جا که یکی از وجوه اصلی اسلام، جهانی بودن آن می‌باشد و مخاطب آیه‌های قرآن هم «انسان» (به طور عام) هم «مؤمنین و مسلمین» و هم «غیرمسلمین» (به طور خاص) می‌باشند، در گفتگوی تمدن‌ها پیام هر گروهی از مسلمین در مرحله‌ی اول متوجه سایر ملت‌های مسلمان و در مرحله‌ی دوم متوجه ملت‌های غیرمسلمان می‌باشد. مخاطبان پیام‌های مربوط به ظهور منجی را می‌توان به دو گروه عمده تقسیم کرد: دسته‌ی اول ملل، فرق و آحاد مسلمین و دسته‌ی دوم ملل غیرمسلمان هستند. ویژگی‌های منجی و جامعه‌ی آرمانی بعنوان تفکر اسلامی و بیان نحوه‌ی نگرش اسلام به جامعه‌ی بشر و ارتباط انسان‌ها با یکدیگر، با محیط و با جهان ضرورت دارد. این معرفی می‌تواند بعنوان یکی از مهم‌ترین زمینه‌های گفتگوی تمدن‌ها مطرح باشد.

گفتگوی داخلی ملت‌ها و مذاهب

در بحث گفتگوی داخلی مسلمین مباحث قابل طرح عبارت است از اهداف و ثمراتی که در اثر توجه به منجی و مهدویت بر ارتباطات مسلمین تأثیر می‌گذارد. این مباحث در قالب معرفی هویت واحد و وحدت مسلمین در مقابل غیر مسلمین برای امت اسلامی تجلی خواهد نمود. تمدن اسلامی متشکل از بسیاری از ملل و فرق با سنن گوناگون اجتماعی و خرده فرهنگ‌های بومی می‌باشد که با وجود وحدتشان در زمینه‌های زیادی اختلاف‌ها و تفاوت‌هایی با یکدیگر دارند. برخی از این تفاوت‌ها اجتناب‌ناپذیر و بدون اشکال می‌باشد و برخی نیز ممکن است بتوانند به وحدت امت اسلامی خدشه وارد کنند. می‌توان از دسته‌ی اول تفاوت‌ها مانند: زبان‌های متفاوت، وضع معیشتی، رسوم محلی گوناگون، لباس متفاوت و... که اجتناب‌ناپذیر می‌باشد بعنوان تفسیر محلی و بومی اصول و ارزش‌ها نام برد. دسته‌ی دیگر تمایزات به تفاوت برداشت‌ها از اصول و تعالیم اسلامی مربوط می‌شود که این مباحث باید در حوزه‌ی عالمان و فقیهان مورد بحث و مذاکره قرار گیرد و تا زمانی که نتیجه‌ی مفیدی برای امت اسلامی دربر نداشته باشد، عمومی نشود. هم‌چنین باید مراقبت کرد تا معارضین نتوانند از گسترش این اختلافات در جهت تفرق و جدایی امت اسلامی بهره‌برداری نمایند. باید توجه داشت که موضوع مهدی (عج) و ظهور او در آخرالزمان قبل از آن که عقیده‌ی ویژه‌ی شیعیان باشد موضوعی اسلامی است. با توجه به اسناد و مدارک موجود، این موضوع آن قدر که در منابع و مآخذ اهل تسنن از پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) روایت شده است در مدارک اولیه‌ی شیعه وجود ندارد. [۳] مثلاً مسند احمد حنبل احادیث مهدی (عج) را ثبت و ضبط نموده است [۴] راویان اولیه‌ی اهل سنت مانند: محمد بن اسماعیل بخاری، مسلم بن حجاج نیشابوری، ابن ماجه‌ی قزوینی، ابوداود سیستانی و ترمذی که همگی در قرن سوم (۲۵۶ هـ. ق تا ۲۹۷ هـ. ق) در گذشته اند روایت‌ها مربوط به مهدی (عج) را نقل کرده اند [۵]. در مورد امام مهدی (عج) در کتاب‌های اهل سنت از پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) نقل شده است که فرمود: «کیف أنتم إذا نزل ابن مریم فیکم و إمامکم منکم؟»: چگونه اید هنگامی که پور مریم میان شما نازل می‌شود و امامتان از شماست؟ [۶]. سعید بن مسیب گوید: همراه ام سلمه همسر پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله) شنیدم که فرمود: «المهدی من عترتی من ولد فاطمة»: مهدی از عترت من و از فرزندان فاطمه است. [۷]. ابراهیم از پدرش محمد بن حنفیه از امیرالمؤمنین (علیه السلام) نقل کرد که پیامبر گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله) فرمود: «المهدی منّا اهل البیت یصلحه الله فی لیلته»: مهدی از ما اهل بیت است که خدا در یک شب کار او را به صلاح می‌آورد. [۸]. یکی از موضوع‌هایی که با وجود همه‌ی پرده‌پوشی‌ها اتفاق نظر

عجیبی درباره‌ی آن بین فرقه‌های مسلمین وجود دارد همین موضوع امام مهدی (عج) است. چنان‌چه شهید مطهری می‌فرماید: «اندیشه پیروزی نهایی نیروی حق و صلح و عدالت بر نیروی باطل و ستیز و ظلم گسترش جهانی ایمان اسلامی، استقرار کامل و همه‌جانبه ارزشهای انسانی تشکیل مدینه فاضله و جامعه ایده‌آل و بالاخره اجراء این ایده عمومی و انسانی به وسیله شخصیتی مقدس و عالی قدر که در روایات متواتر اسلامی از او به «مهدی» تعبیر شده است اندیشه‌ای است که کم و بیش همه فرق و مذاهب اسلامی (با تفاوتها و اختلافهایی) بدان مؤمن و معتقدند.» [۹]. به همین دلیل اکثریت قریب به اتفاق عالمان اهل سنت در معتبرترین کتاب‌های خویش به موضوع حضرت مهدی (عج) و جزئیات آن اشاره نموده‌اند، [۱۰] ضمن آن که در انتساب آن حضرت به پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) شکی وجود ندارد. [۱۱] بسیاری از آیه‌های قرآن کریم بنا به نظر مفسرین با استناد به روایت‌های رسیده از معصومین (علیهم السلام) به دوره‌ی ظهور امام مهدی (عج) و ویژگی‌های حکومت و دولت وی اشاره می‌نمایند. [۱۲] هم‌چنین به دلیل صراحت و وضوح متون اسلامی به ظهور مهدی و ذکر جزئیات آن از سال ۱۳۲ هجری قمری یعنی حدود ۱۲۰ سال پیش از ولادت آن حضرت کسانی ادعا کرده‌اند همان مهدی می‌باشند. [۱۳]. توجه و اعتقاد به امام مهدی (عج) ویژه‌ی مسلمانان گذشته نیست بلکه اکنون نیز مسلمانان به آن باور دارند. از جمله «شیخ منصور علی ناصف» دانشمند معاصر جامع‌الازهر که پس از گردآوری احادیث مربوط به حضرت مهدی (عج) از پنج صحیح از صحاح ششگانه‌ی اهل سنت در باب هفتم کتاب خویش می‌نویسد: «در میان دانشمندان پیشین و پسین اهل تسنن مشهور است که باید در آخرالزمان مردی از دودمان نبوت بنام مهدی ظهور کند و بر ممالک اسلامی مسلط شود و مسلمانان نیز از وی پیروی نمایند.» [۱۴]. یکی از مهم‌ترین هدف‌های گفتگو بین ملل اسلامی، احراز هویت واحد و وحدت امت اسلامی می‌باشد که سایر هدف‌ها و نتیجه‌ها مانند تبعات این اهداف بنیادین می‌باشد. یکی از مهم‌ترین ویژگی‌هایی که هر فرد و جامعه‌ای، بویژه هر تمدنی باید داشته باشد، داشتن هویت است. احراز هویت خاص مستلزم توجه به همه‌ی زمینه‌های فرهنگی، سیاسی و انسانی است. با عنایت به تفاوت‌های موجود بین فرق و ملل اسلامی عناوین اصلی هویت امت اسلامی را در عناوینی که تنها برگرفته از تعالیم اسلامی هستند می‌توان تدوین کرد و هویت جوامع مختلف را نیز در قالب ویژگی‌های قومی، اقلیمی و فرهنگی گردآورد و از همه مهم‌تر در قالب هویت اسلامی پایه‌ریزی نمود. این عناوین عبارتند از: عبودیت حق سبحانه و تعالی، توجه به معنویت و روحانیت، حیات انسانو بهره‌گیری از جنبه‌ی مادی حیات در جهت تقویت جنبه‌ی معنوی، احترام به انسانیت انسان و سعی در رشد کرامت‌های انسانی، رهایی انسان از هر قید و بندی جز بندگی حضرت احدیت جلت عظمته و... از بارزترین عوامل وحدت، اعتقاد به رهبری و منجی واحد و آشنایی با جامعه‌ی آرمانی واحد اسلامی می‌باشد. از توصیه‌های مهم قرآن به مسلمین، وحدت امت اسلامی است. قرآن کریم برای رسیدن به وحدت معیارهایی را معرفی می‌کند. [۱۵]. هدف واحد برای انسان که روشن‌گر بسیاری از موضوع‌های دیگر از جمله ویژگی‌های جامعه و رهبر آرمانی می‌باشد، یکی از بهترین جلوه‌های وحدت امت اسلامی است که اگر همراه آگاهی باشد به تحصیل سایر اهداف کمکی شایان می‌کند. وحدت امت اسلامی این پیام را برای جهانیان دارد که باید با امت و تمدن اسلامی بعنوان یک موجودیت قدرتمند بنگرند و با آن وارد گفتگو شوند. این قدرت الزاماً قدرت نظامی و قهریه نخواهد بود و می‌تواند نمایشی از توانایی معنوی و فرهنگی باشد. در این صورت، جهان تشنه‌ی معنویات امروز با میل و رغبت بیشتر به این گفتگو خواهد اندیشید و گفتگو از دایره‌ی نخبگان و سران، خارج و به میان ملت‌ها کشیده می‌شود. در زمینه‌ی وحدت امت اسلامی، شیعیان از امامان معصوم (علیهم السلام) خویش آموخته‌اند که از بسیاری از حقوق خویش بگذرند و صلاح امت اسلامی را بر صلاح فرد و حتی جمعی کوچک‌تر مقدم بدانند. وحدت امت اسلامی از موضوع‌های اساسی و مهم تعالیم اسلامی است و مروری اجمالی بر دیدگاه‌های مختلف نشان می‌دهد در نگرش به مهدویت و منجی بین گروه‌های اسلامی، زمینه‌های مناسبی برای وحدت نظر وجود دارد که می‌توان آن را زمینه‌ساز از بین بردن سایر تفاوت‌ها و اختلاف‌ها و تبدیل آن‌ها به وحدت قرارداد. از مهم‌ترین ثمرات وحدت ملل اسلامی

محو از خود بیگانگی است. از خودبیگانگی پدیده‌ای است که در قرآن کریم به آن اشاره شده [۱۶] و انسان عامل بروز و رشد آن می‌باشد و امروزه آفت بسیاری از ملت‌ها است. وقتی که انسان از خدا غافل می‌شود بتدریج خود و آن چه را که مربوط به خود و فرهنگش می‌باشد فراموش می‌کند. هدف و آرزوهایش را در آن چه بیگانگان دارند جستجو می‌نماید. خود بیگانگی با ظهور و رشد تمدن مادی غرب گریبان گیر جوامع اسلامی گشته و عامل رکود و جمود آن‌ها و تشویق و ترغیبشان به تکرار و تقلید الگوهای غربی گردیده است. با محو از خود بیگانگی در جامعه احساس حقارت موجود نیز محو خواهد شد. یکی از تبعات پیشرفت صنعتی و مادی مغرب زمین احساس حقارتی است که در جامعه‌های شرقی و ملل اسلامی بروز نموده است. این احساس بیشتر در کسانی رشد می‌کند که معیارهای مادی را عامل اصلی سنجش و ارزیابی توسعه، رشد و پیشرفت قلمداد نموده‌اند و از معیارها و جنبه‌های معنوی غفلت می‌ورزند. یکی از تبعات نایل شدن به اهداف فوق، تجلی قدرتمندی امت اسلامی در نظر بیگانگان و احساس شخصیت نمودن در ضمیر مسلمین است. این تجلی سبب خواهد شد تا مسلمین هنگام گفتگو بتوانند خود را بعنوان یک طرف واقعی گفتگو مطرح نمایند و بیگانگان در معادلات جهانی جایگاه ویژه‌ای را برای مسلمین در نظر گیرند. یکی دیگر از نتایج بروز وحدت امت اسلامی بر پایه‌ی مباحث معنوی، احیا و تقویت معنویت می‌باشد زیرا یکی از مهم‌ترین بحران‌هایی که انسان امروز با آن مواجه است بحران هویت و غفلت از بُعد معنوی حیات است. هدایت جامعه به معنویت، بحران هویت موجود را از بین می‌برد. جمع‌بندی موضوع‌های فوق منجر به احیای تفکر دینی اسلام به عنوان پایه و عامل هویت و حیات جامعه‌های اسلامی می‌شود. پس از ظهور انقلاب صنعتی و توسعه‌ی فنی و مادی تمدن مغرب زمین که با رشد تفکرات سکولاریستی در جامعه همراه بود این توهم برای بسیاری از ملل اسلامی، سران و نخبگان آن‌ها بوجود آمد که عامل توسعه‌ی مادی غرب، رشد تفکرات غیر دینی و عامل عقب ماندگی مسلمین حفظ و پیروی از سنت‌ها می‌باشد. در این باره چند نکته قابل ذکر است: نکته‌ی اول: هیچ دلیل علمی و منطقی برای این که دین عامل عقب ماندگی و بی‌دینی عامل توسعه و پیشرفت است وجود ندارد. نکته‌ی دوم: مسلمین به همه‌ی دستورهای دین مبین اسلام عمل ننموده‌اند که بتوان آن را دلیل عقب ماندگی دانست. از مطالعه‌ی تاریخ برمی‌آید که در بسیاری از موارد مسلمین به مغز، مفهوم و معنای اسلام و دستورات اسلامی توجهی ننموده و تنها به ظواهر پرداخته‌اند. اسلام بمعنای یک روش زیست که باید بر همه‌ی جنبه‌های زندگی و فعالیت‌های مسلمین مسلط باشد جای خویش را به برخی مسایل فردی و شخصی داده است. این موضوعی است که بیشتر مصلحان و اندیشمندان مسلمان را در دو قرن اخیر سخت به خود مشغول نموده است و آنان سعی در احیای تفکر دینی در بین مسلمین و هدایت جامعه‌ی اسلامی داشته‌اند. یکی از مهم‌ترین موضوع‌هایی که باید در جامعه‌ی مسلمین ترویج شود احیای تفکر و روش زیست دینی است. [۱۷].

گفتگوی امت اسلامی با سایر تمدن‌ها

یکی از موارد مهم در گفتگوی بین تمدن‌ها وجود موضوع مورد علاقه و اعتقاد مشترک بین دو طرف گفتگو می‌باشد که یکی از آن‌ها می‌تواند ویژگی‌های جامعه‌ی آرمانی باشد. مروری اجمالی بر ادبیات اعتقادی ادیان و تمدن‌ها بیانگر نقطه‌ی اشتراکی در زمینه‌ی منجی موعودی است که هر جامعه و تمدنی به گونه‌ای انتظار او را می‌کشد. فلسفه‌ی انتظار و ایجاد آمادگی و مهیا بودن موضوعی است که می‌تواند بستری برای گفتگو باشد. یکی از فجایع زندگی پر مشغله و سنگین امروز گرفتن مجال انتظار از انسان است. انحطاط زندگی، انحصار همه‌ی وجوه آن در مادیت و پیشرفت تکنیک و اقتصاد که همه‌ی نیازهای این انسان را در چنین زندگی‌ای برآورده می‌کند او را سرگرم خویش کرده است. یعنی به خوردن، چریدن، بلعیدن، از چنگ و دندان هم ربودن و... «مشغول شده» و این‌ها مجموعه‌ی فعالیت‌های او را تشکیل می‌دهد. [۱۸]. گفتگو در مورد فلسفه‌ی انتظار و زنده داشتن آن در جامعه‌ها گامی بسوی توجه آن‌ها به معنویت و رهایی از مادیت می‌باشد. برای این انتظار بزرگ جامعه‌ی بشری ویژگی‌هایی را

می‌توان برشمرد که مهم‌ترین آن‌ها در دیدگاه شهید مطهری عبارتند از: «خوش بینی به آینده بشریت، پیروزی نهایی صلاح و تقوا و صلح و عدالت و آزادی و صداقت بر زور و استکبار و استعباد و ظلم و اختناق و دجل (دجالگری و فریب)، حکومت جهانی واحد، عمران تمام زمین در حدی که نقطه خراب و آباد ناشده‌باقی نماند، بلوغ بشریت به خردمندی کامل، حداکثر بهره‌گیری از مواهب زمین، برقراری مساوات کامل میان انسانها در امر ثروت، منتفی شدن کامل مفاسد اخلاقی، منتفی شدن جنگ و برقراری صلح و صفا و محبت و تعاون، سازگاری انسان و طبیعت». [۱۹]. کتاب‌های دینی و اندیشه‌های مذهبی جملگی ادیان بر منجی و موعودی که روزی خواهد آمد و بشر را از ظلم و جهل نجات می‌دهد و به سعادت رهنمون می‌گردد تأکید می‌نماید. در کتاب معروف «زند» پس از ذکر مبارزه‌ی همیشگی ایزدان و اهریمنان می‌خوانیم: «آن‌گاه پیروزی بزرگ از طرف ایزدان می‌شود و اهریمنان را منقرض می‌سازند... پس از پیروزی ایزدان و برانداختن تبار اهریمنان عالم کیهان به سعادت اصلی خود رسیده آدمیان بر تخت نیک بختی خواهند نشست». [۲۰]. هم‌چنین در کتاب «جاماسب نامه» جاماسب از زرتشت نقل می‌کند: «مردی بیرون آید از زمین تازیان... مردی بزرگ سر و بزرگ تن و بزرگ ساق و بر آیین نیای خویش و با سپاه بسیار و روی به ایران نهد و آبادانی کند و زمین را پر داد کند.» [۲۱]. در کتاب «زند» آمده است: «لشگر اهریمنان با ایزدان دائم در روی خاکدان محاربه و کشمکش دارند و غالباً پیروزی با اهریمنان باشد اما نه بطوری که بتوانند ایزدان را محو و منقرض سازند چه در هنگام تنگی از جانب اورمزد که خدای آسمان است با ایزدان که فرزندان اویند یاری می‌رسد و محاربه ایشان نه هزار سال طول می‌کشد. آنگاه پیروزی بزرگ از طرف ایزدان می‌شود و اهریمنان را منقرض می‌سازند و تمام اقتدار اهریمنان در زمین است و در آسمان راه ندارند و بعد از پیروزی ایزدان و برانداختن تبار اهریمنان عالم کیهان به سعادت اصلی خود رسیده بنی آدم بر تخت نیکبختی خواهند نشست.» [۲۲]. در کتاب «وشن جوک» از کتاب‌های هندوها چنین آمده است: «سرانجام دنیا بر کسی بر گردد که خدا را دوست دارد و از بندگان خاص او باشد و نام او فرخنده و خجسته باشد.» و در کتابی دیگر به نام «دیده» آمده است: «پس از خرابی دنیا پادشاهی در آخر زمان پیدا شود که پیشوای خلاق باشد و نام او منصور باشد و تمام عالم را بگیرد و به آیین خود در آورد.» [۲۳]. در کتاب باسک (یکی از کتاب‌های آسمانی هندوها) می‌گوید: «دور دنیا تمام شود به پادشاه عدلی در آخرالزمان که پیشوای ملائکه و پریان و آدمیان باشد و حق و راستی با او باشد و آنچه در دریا و زمینها و کوهها پنهان باشد همه را بدست آورد و از آسمانها و زمین آنچه باشد خبر دهد و از او بزرگتر کسی به دنیا نیاید.» [۲۴]. «برهمایان» نیز به منجی معتقد هستند. در کتابشان آمده است: «دست حق در آید و جانشین آخر ممتاتا ظهور کند و مشرق و مغرب جهان را بگیرد همه جا و خلاق را هدایت کند.» [۲۵]. در «انجیل متی» فصل ۲۴ آمده است: «چون که برق از مشرق بیرون آید و تا به مغرب ظاهر گردد آمدن فرزند انسان نیز چنین خواهد بود... خواهند دید فرزند انسان را بر ابرهای آسمان که می‌آید با قدرت و جلال عظیم و فرشته‌ها (یاران) خود را خواهد فرستاد با صور بلندآواز و آنان برگزیدگانشان را جمع خواهند نمود.» در فصل ۱۲ «انجیل لوقا» آمده است: «کمرهای خود را بسته و چراغهای خود را فروخته دارید و شما مانند کسانی باشید که انتظار آقای خود را میکشند تا هر وقت بیاید و در را بکوبد بی درنگ برای او باز کنید.» [۲۶]. این عقیده در میان چینی‌ها و مصریان و سایر ملل، تمدن‌ها و نحل‌های فکری رایج بوده است. از جمله در میان قبایل «سرخپوست» آمریکایی این عقیده رایج است که روزی «کرد» سرخپوستان ظهور خواهد کرد و آن‌ها را به بهشت زمین رهنمون خواهد شد. [۲۷]. در «مزامیر داود» از کتاب‌های عهد قدیم، مزمور ۳۷ چنین آمده است: «شریران منقطع خواهند شد هان بعد از اندک مدتی شریر نخواهد بود در مکانش تأمل خواهی کرد و نخواهد بود اما حکیمان (صالحان) وارث زمین خواهند شد... زیرا متبرکان خداوند وارث زمین خواهند شد اما ملعونان وی منقطع خواهند شد.» [۲۸]. پرفسور «هانری کربن» با اشاره به یکی بودن امام منتظر و پاراقلیط [۲۹] بشارت داده شده در انجیل یوحنا، از نظر شیخ حیدر آملی و کمال الدین عبدالرزاق کاشانی عقیده دارد: «دلیل این امر آن است که با آمدن امام - پاراقلیط - دوره معنای صرف وحی‌های الهی یعنی حقیقت دیانت که همان ولایت باقیه

است آغاز خواهد شد. به همین دلیل فرمانروایی امام زمینه ساز قیامت القیامت است.» [۳۰]. در گفتگوی بیرونی که به بحث گفتگوی بین تمدن اسلامی و سایر تمدن‌ها می‌پردازد دو نکته‌ی مهم باید مورد دقت قرار گیرد: نکته‌ی اول: همان گونه که ذکر شد جهان معاصر، تشنه‌ی حقایق معنوی و روحانی است و بیان و توضیح ویژگی‌های جامعه‌ی آرمانی موعود و منجی گام مهمی در خدمت به جامعه‌ی بشری بعنوان تکلیفی الهی است. نکته‌ی دوم: در این گفتگو تجربیات و دیدگاه‌های سایر تمدن‌ها که تضادی با اصل‌ها و ارزش‌های اسلامی ندارند باید مورد بهره‌گیری قرار گیرد. گام اول، تدوین معیارهای الگوها و روش‌های رسیده از سوی سایر تمدن‌ها می‌باشد. اگرچه به راه‌های گوناگون می‌توان اصل‌ها و ارزش‌های اسلامی را به جهانیان معرفی و تعریف اسلام از ارزش‌ها و اصل‌های جهانی را به سایرین ارائه نمود. یکی از اساسی‌ترین آن‌ها گفتگو در مورد ویژگی‌های جامعه‌ی آرمانی انسانی و روش رسیدن به آن می‌باشد. زیرا اصولی تحت عنوان اصول جهانی [۳۱] وجود دارد که تمدن و جهان بینی هر ملتی تعریف خاص خود را از آن‌ها ارائه می‌نماید که قلمرو مناسبی برای تبیین نظر اسلام در مورد اصول جهانی است.

ویژگی‌های جامعه آرمانی

جامعه‌ی آرمانی و محیطی که جز حُسن، زیبایی، خیر، نیکی و عدالت در آن وجود نداشته باشد و تهی از ظلم، جهل، زشتی، تبعیض و شرور باشد مقصدی است که نه تنها مکاتب و انبیای الهی در پی ایجاد آن بودند و به کار بستن دستورها و فرمان‌های الهی را متضمن وصول به آن دانسته‌اند بلکه بسیاری از مصلحان، حکیمان و دانشمندان نیز به تبیین مختصات و ویژگی‌های آن پرداخته‌اند. تجلی جامعه‌ای در خور حیات انسان و به دور از شرور، بدی‌ها، ظلم‌ها و هر آن چه به حیات پاک انسان لطمه می‌زند همواره در قالب اندیشه‌هایی با نام‌های مختلف از جمله: مدینه‌ی فاضله، ناکجا آباد، اتوپیا... مورد توجه مصلحان و اندیشمندان بوده است. «افلاطون» از اولین کسانی است که نظریه‌ی «مدینه‌ی فاضله» را مطرح و ویژگی‌هایی را برای آن بیان می‌کند. [۳۲] ویژگی‌های مدینه‌ی فاضله‌ی مورد نظر خویش را در «السیاسة المدنیة» مطرح می‌نماید. [۳۳] ویژگی‌های شهر مطلوب و آرمانی خویش را با نام «شهر خدا» مطرح نموده است. [۳۴] «توماس مور» از مشاهیر دوره‌ی رنسانس انگلستان نیز نام «اتوپیا» [۳۵] را بر مدینه‌ی فاضله و آرمانی خویش نهاده است. [۳۶]. بسیاری معتقدند محیط زندگی (و حتی کالبد آن) تجلی آرمان‌ها و خواست‌های درونی انسان است و او همواره در پی ایجاد محیط آرمانی خویش می‌باشد و این‌ها که ذکر شد تنها آثار مکتوب معروفی است که به ایجاد مدینه‌ای فاضله اشاره نموده‌اند. حتی در قرن‌های اخیر و پس از ظهور انقلاب صنعتی و مشکلاتی که در شهرهای صنعتی بروز نمود نیز بسیاری از جمله: آون، ماتا، گارنیه، هاوارد، لوکربوزیه، فوریه، ریچاردسن، کابه و پرودون به ارائه‌ی اندیشه‌هایی پرداختند تا از مشکلات شهرها بکاهند و به ایجاد جامعه‌ی آرمانی خویش مبادرت ورزند. [۳۷] البته بر خلاف تمدن‌های کهن که معانی معنوی و روحانی از اندیشه‌های اصلی آنها بود، اینها تنها به فکر جنبه‌های مادی حیات بودند. بر تارک فهرست تبیین‌کنندگان ویژگی‌های جامعه‌ی آرمانی و هادیان انسان به سمت چنین جامعه‌ای، نام پیامبران الهی میدرخشد که غرض اصلی بعثتشان هدایت انسان‌ها به سمت جامعه‌ای آرمانی، دور از ظلم و بدون حکم رانی نفس بوده است. ویژگی‌های جامعه‌ی آرمانی از روش‌های گوناگونی قابل بیان می‌باشد. یکی از روش‌ها آن است که به ویژگی‌های اشاره شده در متون و نصوصی هم چون قرآن کریم و گفتار معصومین (علیهم السلام) برای جامعه‌ی مطلوب و آرمانی اشاره شود. روش دیگر آن است که ویژگی‌هایی که برای جامعه‌ی پس از ظهور مورد اشاره قرار گرفته است شناسایی شود. روش بعدی این است که به اصول مورد قبول و توجه جامعه‌ی بشری برای جامعه‌ی آرمانی استناد شود. طی روند هر کدام از این روش‌ها جدا از چگونگی طی مسیر در فهرست نمودن ویژگی‌ها، اختلاف چندانی وجود ندارد و تنها تعاریف هر یک از ویژگی‌هاست که بنا به اندیشه و فرهنگ هر تمدن ممکن است تفاوت‌ها و اختلاف‌هایی با یکدیگر داشته باشد که همین موضوع می‌تواند زمینه‌ی مناسبی برای گفتگوی بین تمدن‌ها باشد. مروری بر

سخنان امام صادق (علیه السلام) در اصول کافی ویژگی های جامعه ی پس از ظهور حضرت مهدی (عج) را نشان می دهد: «ظهور حق و عدالت در بلاد، وحدت کلمه، الفت بین دلهای پراکنده، عدم نافرمانی خدا، اجرای حدود الهی و ظهور حق.» [۳۸] علاوه بر آن امام صادق (علیه السلام) در دعایش (دعای عهد) از خدای تبارک و تعالی مسألت می نماید که در آن زمان به ظهور حضرت مهدی (عج) شهرها را آباد کند و بندگانش را حیات بخشد. [۳۹]. امیر المؤمنین (علیه السلام) می فرماید «يعطف الهوى على الهدى، اذا عطفوا الهدى على الهوى، و يعطف الرأى على القرآن اذا عطفوا القرآن على الرأى». حضرت امام زمان (عج) هواهای نفسانی را به متابعت هدایت الهی باز میگرداند در روزگاری که هدایت الهی را به متابعت هواهای نفسانی در آورده باشند. آرا و اندیشه ها را تابع قرآن می گرداند در روزگاری که قرآن را تابع آرا و اندیشه های خود ساخته باشند. [۴۰]. همه ی این موضوع ها به ویژه: برپایی عدالت، ایجاد امنیت، اهتمام در عمران و آبادی زمین، وحدت کلمه، صلح، دوستی و ارتباط منطقی با طبیعت مورد علاقه و توجه جوامع و ملل مختلف هستند که به عنوان ویژگی های جامعه ی پس از ظهور معرفی شده است و می توانند زمینه های مناسبی برای گفتگو باشند. بحث بین تمدن ها در عنوان های مشخص بیان گر این واقعیت است که همه ی راه ها به یک حقیقت ختم می شود. حقیقتی که بشر در جستجوی آن است. به عبارت دیگر «اگر راه ها واقعا راه باشد نه چاه و از طرف دیگر مشعل عقل و وجدان در آن راه ها نصب شده باشد بالاخره به حقیقت یا حقایقی می رسند که مشترکات آن ها است.» [۴۱]. در ادامه ضمن پرهیز از ورود به مبانی و جزئیات اجتماعات فاضله و آرمانی، به برخی ویژگی ها که تفکر اسلامی برای جامعه ی آرمانی اسلام (به ویژه پس از ظهور منجی و مهدی موعود (عج)) به عنوان بستری برای گفتگوی تمدن ها معرفی می نماید، اشاره می شود. عدالت موضوعی است که همواره مورد توجه همه ی جوامع و انسان ها بوده است و همه ی مکتب ها از آن سخن گفته اند. مثلاً ارسطو معتقد است: «عدالت و دادگری به یک اعتبار و به معنی اعم شامل کل فضائل است.» [۴۲]. مرور اجمالی به تعالیم اسلامی بیان گر گستره ی مفهوم عدالت است. [۴۳]. از آنجا که پدیده ها را از راه شناخت اصدادشان نیز میتوان شناخت توجه به ویژگی های «ظلم» به عنوان «ضد عدل» می تواند به شناخت بهتر «عدل» کمک کند. در قرآن کریم مفاهیم و اعمالی چون: «روی گردانی از آیه های خدا، بی تقوایی، تبدیل حکم خدا، خوردن اموال به ناحق، سعی در خرابی مسجد، شرک، ناسپاسی، غفلت، فراموش کردن تذکرات خدا، کفر بعد از ایمان، مترف بودن، کفر به آیات الهی، دروغ پنداشتن آیات خدا و بسیاری اعمال نکوهیده و مذموم دیگر» به عنوان «ظلم» و به عبارت دیگر «ضد عدل» قلمداد شده است. در جامعه ی انسانی پس از ظهور امام مهدی (عج) همواره عدل به عنوان یکی از ویژگی های بارز ذکر شده است. روزی که مهدی موعود امام قائم قیام کند، به عدالت حکومت می کند. در دوران حکومت او، روی زمین از جور و ستم اثری یافت نمی شود، راه ها امن می گردد، زمین برکات خود را خارج می سازد، هر حقی به صاحبش بر می گردد و روی زمین پیرو هیچ دینی نمی ماند مگر این که اسلام می آورد و به ایمان اعتراف می نمایند. [۴۴]. امنیت و ایمنی آیه های مکرری از قرآن کریم به مسأله ی امنیت می پردازد [۴۵] که موضوع بسیار مهمی برای گفتگوی تمدن ها می باشد. یکی از مهم ترین بحران های عصر حاضر عدم امنیت و ایمنی است. با توجه به مطرح شدن بحث «گفتگوی تمدن ها» در مقابل «برخورد تمدن ها» و پذیرش آن از سوی جامعه ی جهانی، اهمیت امنیت، توجه و نیاز بشر به آن نیز مشخص خواهد شد. امنیت موضوعی است که وجود انواع آن در جامعه های انسانی همواره مورد توجه تعالیم اسلامی بوده است. [۴۶]. صلح و دوستیبر خلاف نظراتی که گاهی در مورد جنگ طلبی اسلام و مسلمین بیان می گردد، اسلام دین صلح و دوستی است و تا حد امکان در راه ثبات صلح تلاش می کند. اگرچه همه ی تمدن ها، فرهنگ ها و ملل از صلح سخن می گویند و آن را محترم و عزیز می شمارند و حتی توصیه هایی در جهت حفظ و تحکیم آن دارند، لکن این تنها اسلام است که چهارماه حرام دارد که شروع هر گونه جنگ را حرام و تنها دفاع را مجاز می داند. ریشه ی جنگ ها و خصومت ها یا در ظلم و تبعیض یافت می شود، یا در ظلم ستیزی، که در این حالت نام «دفاع» و «جهاد» بر آن می نهیم، و طبیعی است که وقتی جامعه ی جهانی به عدالت برسد و

خالی از ظلم شود، ستیزی نخواهد بود. برابری انسان هاتفکر و تعالیم اسلامی نفی کننده ی فخرفروشی، قوم گرایی و نژادپرستی می باشد. اوج این تفکر در آیه ی شریفه ی یا ایها الناس إنا خلقناکم من ذکر و أنثی و جعلناکم شعوبا و قبائل لتعارفوا إنا أکرمکم عندالله أتقیکم ان الله علیم خبیر [۴۷] بیان شده است. علاوه بر آن، تعالیم معصومین (علیهم السلام) نیز سرشار از تذکرات مربوط به برابری انسان هاست. در نامه ی امام علی (علیه السلام) به مالک اشتر در مورد مردم آمده است: «مردم یا با تو برادر دینند یا در آفرینش مانند تو هستند.» [۴۸] نگاهی به تاریخ اسلام و امامان (علیهم السلام) گویای این امر است از جمله این که «روزی امام علی با جماعتی از یکی از کوچه های کوفه می گذشت، دختری دید که دست پیرمردی نابینا را گرفته گدایی می کند، فریاد زد: این چیست؟ گفتند: مرد مسیحی است. گفت: تا جوان بود و کارآمد به او کار می دادید، اکنون فراموشش کرده اید؟ از بیت المال به او ماهیانه بدهید.» [۴۹]. حفاظت محیط زیست و آبادی زمینطبیعت به عنوان تجلی گاه آیات علم، حکمت و قدرت الهی بستر حیات انسان است. قوانینی بر طبیعت حاکم است که خدشه به آن ها، سبب آسیب حیات سالم انسان می گردد. لزوم هماهنگی با عالم وجود و بهره گیری از اصول و قوانین حاکم بر آن برای فعالیت های انسانی که اکنون بر همگان ثابت شده است. با عنایت به نظرات اسلام در مورد طبیعت و با توجه به شوق وافر جهان در حفظ و حراست از محیط زیست می توان از این موضوع نیز به عنوان بستری برای گفتگو استفاده کرد و برای بسیاری از نظرات و آرای ظاهراً نوظهور مانند «شهر سالم» و «توسعه ی پایدار» با جستجو در متون اسلامی تعبیر و مفاهیمی بسیار غنی تر و کامل تر را می توان استخراج و به جهانیان عرضه نمود. [۵۰]. آباد کردن زمین که یکی از وظایف انسان در زمین است مورد توجه دین و ائمه (علیهم السلام) بوده است. هو اثنأکم من الارض و استعمرکم فیها. [۵۱] امیرالمؤمنین (علیه السلام) در نامه ی خویش به مالک اشتر یکی از وظایف او (والی) را آباد کردن شهرها بیان می فرماید. [۵۲] شهید مطهری (رحمه الله) آباد کردن تمام زمین به گونه ای که نقطه ی آباد نشده باقی نماند، به همراه سازگاری انسان و طبیعتاً دو مورد مهم از مشخصات ظهور مهدی (عج) می شمارد. [۵۳] «سازگاری انسان و طبیعت» موضوع بسیار مهمی است که به خاطر عدم توجه به آن پس از انقلاب صنعتی حیات بشر را تهدید می کند و امروز ملت ها، متفکران و دانشمندان در پی اصلاح اشتباهات گذشته، حفاظت از طبیعت و ایجاد سازگاری بین انسان و فعالیت هایش با طبیعت می باشند.

ویژگی های منجی و رهبر جامعه آرمانی

همه ی ادیان به جهت داشتن جنبه ی الهی و ماورای طبیعی بنا به مبانی خویش، به ارتباط منجی و رهبر جامعه ی آرمانی با «ماوراء الطبیعه» و «خالق» اعتقاد دارند. مکتب های غیر الهی و حتی ضد دینی نیز اگر چه صراحتاً وجود یا اعتقاد به منجی را نفی می کنند لکن به جامعه ی آرمانی معتقد هستند و در پی دست یابی به آن، برنامه هایی ارائه می نمایند و ویژگی هایی را برای آن بر می شمارند. برخی ضمن بیان و پذیرش این که ایمان به یک منجی موضوعی است که انسان ها همواره با هزاران نام در جستجوی آن بوده اند، می خواهند عدم وصول به آن را تاکنون، دلیلی بر فقدان آن قرار دهند. [۵۴] در حالی که همین پذیرش جهانی در همه ی دوره ها و با هزاران نام دلیلی متقن بر وجود حقیقتی واحد است که بسیاری از موضوعات و پدیده ها می توانند به عنوان پرده ای بر وضوح آن عمل کنند و در نتیجه جامعه های مختلف نام ها و ویژگی های متفاوتی را برای او قائل باشند. اعتقاد به وجود منجی مصلح که پس از رواج ظلم، فساد، تباهی و گمراهی در جهان ظهور و جهان را از این ناپاکی ها، مصیبت ها و شداید پاک و آن رامناسب حیات سعادت مندانه، عادلانه و پاک خواهد نمود منحصراً به شیعیان نیست و چنانچه گذشت همه ی مسلمانان و ادیان الهی (یهودیان، مسیحیان و...) و اقوام مختلف (هندوها، مغول ها و...) و حتی سرخپوستان آمریکایی به نوعی آن را بیان می دارند. [۵۵] نکته ی مهم جداکننده ی تفکر شیعی با سایر ملل و ادیان در این است که این تفکر، منجی را زنده و در میان جامعه ی بشر می داند که فقط نگاه ها قادر به شناسایی او نیستند. ویژگیهای رهبر جامعه ی الگو و آرمانی به عنوان یکی از موضوع های مورد گفتگو

میباشد. این مباحث از جهات بسیاری سودمند است. از مهمترین این جهات، توافق کلی درباره‌ی ویژگیهای رهبری حقیقی و منجی بشر میباشد. سعیدرشناسایی این توافق یا لاقبل بحث در مورد آن می‌تواند معیارهایی به جوامع و تمدن‌ها بدهد تا مدعیان نجات بشر را ارزیابی و میزان نزدیکی یا دوری آنها به الگوی مورد نظر را بررسی نمایند. ویژگی‌های منجی و رهبر جامعه‌ی آرمانی را می‌توان از میان صفات، اهداف و آرمان‌های این جامعه جستجو نمود. ویژگی‌هایی هم چون: عدالت، شجاعت، تقوی، خداترسی، کار برای خدا، بری بودن از هوی و هوس و... برای رهبر الهی قابل تصور است. یکی دیگر از منابع اصلی شناسایی ویژگی‌های رهبر جامعه‌ی آرمانی ویژگی‌هایی است که تعالیم الهی اسلام برای شخص نبی اکرم (صلی الله علیه و آله) و سایر انبیای الهی معرفی می‌کند. صفاتی هم چون: تقوی، خوش خویی، عدالت، استقامت، رحمت، مهربانی، چشم پوشی و عفو. در موضوع گفتگوی تمدن‌ها و در مورد گفتگو در ویژگی‌های منجی الهی انسان‌ها، ممکن است برخی از ویژگی‌ها طرفدار بیشتر داشته و بعضی دیگر خواهان کمتری داشته باشد. این ناشی از وضع موجود یا مسایل مبتلا به جوامع است که فعلاً توجه به سایر ویژگی‌ها را ضروری نمی‌نماید. در هر صورت این ویژگی‌ها را می‌توان بدون انکار، برای مراحل و زمان‌های مناسب حفظ نمود. [۵۶].

نتیجه‌گیری

اگر چه بسیاری از موضوعات مربوط به جامعه و رهبر آرمانی و رفتارهای جامعه‌ی بشری، طی انتظار ظهور منجی و وصول به اهداف مورد نظر می‌تواند زمینه‌های مناسبی برای گفتگوی بین تمدن‌ها باشند، لکن ویژگی‌های بارز این انتظار در فرهنگ شیعه به همراه ویژگی‌های تعریف شده‌ای که در مورد منجی بصورت مدون موجود است، پایه‌گذار فرهنگ و تفکری بوده است که طی قرون متمادی زیربنای فکری فعالیت‌های شیعیان را جهت داده است. تفکر «ولایت»، «امامت» و «انتظار» به عنوان یکی از اصول دین که در امتداد نبوت و توحید مطرح می‌شود فعالیت‌های فکری، فلسفی، سیاسی، هنری، علمی و اجتماعی شیعیان را هدایت نموده است. برای نمونه در مورد تأثیر این تفکر بر اصول هنر اسلامی، «بورکهاردت» بر این باور است: «شایسته است که چند کلمه‌ای را به روشن ساختن ماهیت تشیع اختصاص دهیم. آنچه که تشیع را به ویژه از اهل سنت و جماعت متمایز می‌سازد نظریه امامت است که طبق آن قدرت و حجیت معنوی که پیغمبر به پسر عم و داماد خود علی افاضه کرده است در ائمه اطهار که از اهل بیت هستند، حفظ و ابقا شده است. آخرین امام شیعه - که طبق نظر شیعه اثنا عشری دوازدهمین آن‌هاست - نمرده است، بلکه از انتظار جهانیان پنهان مانده است و در عین حال با پیروان وفادار خویش ارتباط معنوی دارد. این نظریه تعبیر دینی یک حقیقت باطنی است: در هر جهان سنتی، در هر لحظه از تاریخ آن قطبی که به منزله قلب عالم است و به واسطه او برکت آسمان بر زمین نازل می‌شود، حکومت می‌کند. این قطب بیش از هر چیز مبین یک حقیقت معنوی و تمثیل نظام وجود است. وجود او همان حضور الهی در مرکز عالم - و یا در مرکز عالمی خاص و یا در مرکز نفس انسانی، به مقتضای مراتب مختلف است - ولی معمولاً - مظهر و مثل حقیقی آن شخص ولی یا اولیا هستند که مقام معنوی آن‌ها در سلسله مراتب مختلف هستی به منزله قطب عالم است. از این چند نکته روشن است که تشیع متضمن حقیقتی بسیار دقیق و لطیف است و بیان آن به عباراتی که معمولاً قابل قبول همه باشد، به غایت دشوار است.» [۵۷] این در همان جهتی است که «هانری کربن» برای تأثیر تفکر شیعی بر فلسفه‌ی اسلامی مطرح می‌نماید. [۵۸] این آرمان بزرگ در زمینه‌ی اجتماعی نیز به عنوان پایه و رکن فلسفه‌ی اجتماعی مطرح می‌باشد. «آرمان قیام و انقلاب مهدی (عج) یک فلسفه‌ی بزرگ اجتماعی اسلامی است». این آرمان بزرگ گذشته از این که الهام بخش و راهگشای آینده است، آینه‌ی بسیار مناسبی برای شناخت آرمانهای اسلامی است. این نوید، ارکان و عناصر مختلفی دارد که برخی فلسفی و جهانی و جزئی از جهان بینی اسلامی است، برخی فرهنگی و تربیتی، برخی سیاسی، برخی اقتصادی، برخی اجتماعی و برخی انسانی یا انسانی - طبیعی است [۵۹] و همین باعث می‌شود که معتقدان به این امر هیچ‌گاه امید خود را از دست ندهند. «مردم مؤمن به عنایات الهی هرگز و در

هیچ شرایطی امید خود را از دست نمی دهند و تسلیم یأس و ناامیدی و بیهوده گرایی نمی گردند.» [۶۰]. اندیشه ی شیعه خصوصاً در مورد امام منتظر (عج) به جهانیان معرفی نشده است و در غربت به سر می برد که از فرصت بدست آمده در بحث گفتگوی تمدن‌ها می توان جهت خروج این اندیشه از غربت و انزوا بهره جست. «هانری کربن» می گوید: «زمانی که در اروپا بودم، در ژنو کنفرانسی در موضوع امام منتظر «طبق عقیده شیعه دادم» و این مطلب برای دانشمندان اروپایی که حضور داشتند کاملاً تازگی داشت.» [۶۱].

پاورقی

[۱] Dialog.

- [۲] داوری اردکانی، رضا، اسلام و علم دوستی، نامه فرهنگستان علوم، ش ۱۲-۱۳، فرهنگستان علوم ایران، تهران، ۱۳۷۸ش، ص ۱۲.
- [۳] دوانی، علی، دانشمندان عامه و مهدی موعود، دارالکتب الاسلامیه، تهران، ۱۳۵۳ش.
- [۴] پیشوای فرقه ی حنبلی اهل سنت که هم عصر امام نهم و دهم شیعه بوده است.
- [۵] دوانی، علی، دانشمندان عامه و مهدی موعود، ص ص ۱۴ و ۱۵.
- [۶] بهشتی، سید احمد، اوصاف و مناقب مهدی موعود (علیه السلام) در منابع اهل سنت، روزنامه اطلاعات، ش ۲۱۸۱۷، ۲۰ دی ماه ۱۳۷۸، ص ۶، به نقل از: صحیح بخاری، ج ۴.
- [۷] همان، به نقل از: سنن ابی داود، ج ۲، ص ۲۰۷.
- [۸] پیشین، به نقل از: سنن ابن ماجه قزوینی، ج ۲، ص ۲۶۹.
- [۹] مرتضی، قیام و انقلاب مهدی از دیدگاه فلسفه تاریخ، صدرا، قم، ۱۳۶۸ش، ص ۵.]
- [۱۰] دوانی، علی، دانشمند عامه و مهدی موعود زو سعید، حسن، خدا و مهدی (علیه السلام)، کتابخانه مدرسه چهلستون مسجد جامع تهران، ۱۳۵۳ش.
- [۱۱] همان.
- [۱۲] از جمله آیه ی ۱۷ سوره ی حدید که حیات پس از مرگ زمین به دوره ی ظهور استناد شده است. هم چنین آیه ی ۵۶ سوره ی مائده، آیه ی ۱۰۵ سوره ی انبیاء و آیه ی ۵ سوره ی قصص و... در تفسیر آیه ی ۱۱۴ سوره ی بقره یکی از وجوهی که برای «لهم فی الدنیا خزی» بیان می شود عبارت از این است که هنگام قیام مهدی و فتح قسطنطنیه، آن ها به دست او کشته می شوند.
- الطبرسی، فضل بن حسن، مجمع البیان، ج ۲، (ترجمه ی محمد مفتاح)، فراهانی، تهران، ۱۳۵۰ ش، ص ۴.
- [۱۳] حکیمی، محمدرضا زبعت، غدیر، عاشورا، مهدی ز دفتر نشر فرهنگ اسلامی، تهران، ۱۳۶۸ ش.
- [۱۴] دوانی، علی، دانشمندان عامه و مهدی موعود، ص ۲۹.
- [۱۵] برخی از این معیارها عبارتند از: تمسک به ریسمان الهی: (واعتصموا بحبل الله جمعياً و لا تفرقوا. آل عمران: ۳ / ۱۰۳)، همکاری بر مبنای تقوی: (... و تعاونوا علی البرّ و التقوی و لا تعاونوا علی الاثم و العدوان. المائدة: ۵/۲)، عبادت خدا: (ان هذہ امتکم امیة واحدة و انا ربکم فاعبدون. الانبیاء: ۲۱/۹۲)، امر به معروف و نهی از منکر: (ولتکن منکم امیة یدعون الی الخیر و یأمرون بالمعروف و ینهون عن المنکر. آل عمران: ۱۰۴-۳/۱۰۵)، پیروی از راه مستقیم الهی: (و ان هذہ صراطی مستقیماً فاتبعوه. الانعام: ۶/۱۵۳) و برادری: (إنما المؤمنون إخوة فاصلحوا بین أخویکم و اتقوا الله لعلکم تُرحمون. الانبیاء: ۲۱/۹۲).
- [۱۶] و لا تكونوا کالذین نسوا الله فأنسهم أنفسهم أولئک هم الفاسقون: و شما مؤمنان مانند آنان نباشید که به کلی خدا را فراموش کردند خدا هم نفوس آنان را از یادشان برد، آنان به حقیقت بدکاران عالمند (الحشر: ۵۹/۱۹).

- [۱۷] مرتضی، احیاء تفکر اسلامی، دفتر انتشارات اسلامی، قم، ۱۳۶۱ش و اقبال لاهوری، محمد، احیاء تفکر دینی، (ترجمه ی احمد آرام)، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، تهران، بی تا.
- [۱۸] علی، مجموعه آثار، ۳۵.
- [۱۹] مرتضی، قیام و انقلاب مهدی از دیدگاه فلسفه تاریخ، ص ص ۵۸ - ۶۱.
- [۲۰] ناصر، مهدی انقلابی بزرگ، به نقل از روزنامه اطلاعات، ش ۲۱۷۷۹، اول آذر ۱۳۷۸.
- [۲۱] همان.
- [۲۲] صادقی، محمد، بشارات عهدین، دارالکتب الاسلامی، تهران، ۱۳۶۲ ش، ص ص ۲۳۷-۲۳۸.
- [۲۳] ناصر، مهدی انقلابی بزرگ.
- [۲۴] صادقی، محمد، بشارات عهدین، ص ۲۴۶.
- [۲۵] ناصر، مهدی انقلابی بزرگ.
- [۲۶] ناصر، مهدی انقلابی بزرگ.
- [۲۷] ناصر، مهدی انقلابی بزرگ.
- [۲۸] ناصر، مهدی انقلابی بزرگ.
- [۲۹] paraclet.
- [۳۰] کربن، هانری، تاریخ فلسفه اسلامی، (ترجمه ی جواد طباطبایی)، کویر، تهران، ۱۳۷۳ش، ص ص ۱۰۷ و ۱۰۸.
- [۳۱] Universal Principles.
- [۳۲] افلاطون، جمهوری افلاطون، (ترجمه ی رضا کاویانی و محمدحسن لطفی)، ابن سینا، تهران، ۱۳۵۳ ش.
- [۳۳] فارابی، ابونصر، السیاسة المدنیة، (ترجمه ی حسن ملکشاهی)، سروش، تهران، ۱۳۷۶ ش.
- [۳۴] مجتهدی، کریم، فلسفه در قرون وسطی، بی نا، بی جا، بی تا.
- [۳۵] Utopia.
- [۳۶] مور، توماس، آرمانشهر (اوتپیا)، (ترجمه ی داریوش آشوری و نادر افشار نادری)، خوارزمی، تهران، ۱۳۷۳ ش.
- [۳۷] برای نمونه رجوع کنید به: زیگفرید، گیدبون، فضا زمان و معماری، انتشارات علمی و فرهنگی، تهران، ۱۳۶۴ ش و شوای، فرانسوار، شهرسازی تخلیلات و واقعیات، (ترجمه ی سیدمحسن حبیبی)، دانشگاه تهران، تهران، ۱۳۷۵ ش.
- [۳۸] محمد بن یعقوب، اصول کافی، (ترجمه ی سید جواد سید محسن)، ج ۲، انتشارات مسجد چهارده معصوم، بی جا، بی تا، ص ۱۳۰. کلام امام (علیه السلام) در پاسخ کسی که می پندارد از اصحاب امام بودن بر صحابه ی حضرت قائم (علیه السلام) بودن ارجح است چنین است: سبحان الله شما دوست ندارید که خدای تبارک و تعالی حق و عدالت را در بلد ظاهر کند، و وحدت کلمه پدید آورد، و میان دل های پراکنده الفت دهد، و مردم خدا روی زمینش نافرمانی نکنند و حدود خدا در میان خلقش اجرا شود و خدا حق را به اهلش برگرداند تا حق آشکار شود و از ترس هیچ یک از مردم پوشیده نگردد؟.
- [۳۹] عباس (گردآورنده)، مفاتیح الجنان، دعای عهد، انتشارات رشیدی - گلی، تهران، بی تا، ص ۱۰۷۷.
- [۴۰] نهج البلاغه (گردآوری: السید الشریف الرضی)، (ترجمه و شرح فیض الاسلام)، زرین، تهران، ۱۳۵۱ ش، خطبه ی ۱۳۸، ص ص ۳۱۴-۳۱۵.
- [۴۱] محمدتقی، ترجمه و تفسیر نهج البلاغه، ج ۲۴، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، تهران، ۱۳۷۶ ش، ص ۶۴.
- [۴۲] فروغی، محمدعلی، سیر حکمت در اروپا، ص ۹۱.

- [۴۳] ر.ک: النساء: ۴/۵۸ و ۱۳۵، المائدة: ۵/۸، النحل: ۱۶/۷۶ و ۹۰ و بسیاری از آیات دیگر، تحقق عدالت جهانی به مفهوم دسترسی هر پدیده‌ی زنده‌ای به حق خویشتن، بزرگ‌ترین فلسفه‌ی ظهور امام عصر است و جالب این است که بزرگ‌ترین فلسفه‌ی ظهور در میان صدها روایت نبوی و احادیث پیشوایان معصوم برقراری عدل و گسترش آن توصیف شده است. (علامه‌ی طباطبایی در مصاحبه با هانری کربن، به نقل از: عقیقی طباطبایی، شعبان ماه نوید، بقیه‌الله (مجموعه مقالات)، آفاق، تهران، ۱۴۰۳ ق، ص ۱۸۹).
- [۴۴] محمد بن محمد النعمان، الارشاد فی معرفه حجج الله علی العباد، ص ۳۴۳ و ۳۴۴، به نقل از: الهامی، داود، نوید بهروزی در بقیه‌الله (مجموعه مقالات)، آفاق، تهران، ۱۴۰۳ ق.
- [۴۵] (و إذ جعلنا البیت مثابة للناس و أمانا): بیاد آر هنگامی که ما خانه‌ی کعبه را مقام امن و مرجع امر دین خلق مقرر داشتیم (البقره: ۲/۱۲۵)... هم چنین رجوع کنید به: القصص: ۲۸/۵۷، العنکبوت: ۲۹/۶۷، قریش: ۱۰۶/۴ و ابراهیم: ۱۴/۶ - ۲۵.
- [۴۶] سید محمد حسین، المیزان فی تفسیر القرآن، (ترجمه‌ی سید محمد باقر موسوی همدانی)، ج ۱۷، محمدی، تهران، ۱۳۶۳ ش، ذیل آیات ۱ - ۱۶ سوره‌ی توبه و همان، ذیل آیات ۴۷ - ۵۷ سوره‌ی نور و سایر تفسیرها.
- [۴۷] یعنی: ای مردم ما همه‌ی شما را نخست از مرد و زنی آفریدیم و آن گاه شعبه‌های بسیار و فرقه‌های مختلف گردانیدیم تا یکدیگر را بشناسید، به درستی که بزرگوارترین شما نزد خدا با تقواترین شما می‌باشد و خدا کاملاً آگاه است. (الحجرات: ۴۹ / ۱۳).
- [۴۸] نهج البلاغه، (گردآوری: السید الشریف الرضی)، (ترجمه و شرح فیض الاسلام)، زرین، تهران، ۱۳۵۱ ش. نامه ۳۵، ص ص ۹۴۴ و ۹۴۵، هم چنین آیه‌ی ۱۰ سوره‌ی حجرات به برادری مؤمنین اشاره می‌نماید.
- [۴۹] حکیمی، محمد رضا ربیع، غدیر، عاشورا، مهدی، ص ۷۲.
- [۵۰] امین زاده، بهناز و نقی زاده، محمد، ریشه‌های توسعه پایدار در جهان بینی اسلامی، مجله اطلاعات سیاسی - اقتصادی، ش ۱۴۶ - ۱۴۵. مهر و آبان ۱۳۷۸، ص ص ۱۶۲ - ۱۷۰.
- [۵۱] «اوست که شما را از زمین آفرید و آبادی آن را به شما واگذاشت» (هود: ۶۱ / ۱۱).
- [۵۲] نهج البلاغه، (گردآوری: السید الشریف الرضی)، نامه ۳۵، ص ص ۹۴۴ و ۹۴۵.
- [۵۳] مرتضی، قیام و انقلاب مهدی از دیدگاه فلسفه تاریخ، ص ص ۶۰ و ۶۱.
- [۵۴] محمدتقی، ترجمه و تفسیر نهج البلاغه، ج ۲۴، ص ۶۴.
- [۵۵] الهامی، داود، نوید بهروزی در بقیه‌الله، (مجموعه مقالات).
- [۵۶] محمدتقی، ترجمه و تفسیر نهج البلاغه، ج ۲۴.
- [۵۷] بورکهاردت، تیتوس نظری، اصول و فلسفه هنر اسلامی، (ترجمه‌ی غلامرضا اعوانی)، (گردآوری: علی تاجدینی)، مبانی هنر معنوی، دفتر مطالعات دینی هنر، تهران، ۱۳۷۲ ش، ص ۴۹.
- [۵۸] کربن، هانری، تاریخ فلسفه اسلامی، (ترجمه‌ی جواد طباطبایی)، ص ص ۱۰۷ و ۱۰۸.
- [۵۹] مرتضی، قیام و انقلاب مهدی از دیدگاه فلسفه و تاریخ، ص ۵۷.
- [۶۰] همان، ص ۷.
- [۶۱] سید محمد حسین، شیعه (مجموعه مذاکرات با پروفیسور هانری کربن)، هجرت، قم، بی تا.

جاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱)

با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند

بنادر البحار- ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹

بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهل بیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند.

مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

اهداف: دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل بیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.

از جمله فعالیتهای گسترده مرکز:

الف) چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی

ب) تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن همراه

ج) تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما، انیمیشن، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و ...

د) ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی

دیگر

ه) تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای

و) راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط ۲۳۵۰۵۲۴)

ز) طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و ...

ح) همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند مسجد جمکران و ...

ط) برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه

ی) برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضور و مجازی) در طول سال

دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان

تاریخ تأسیس: ۱۳۸۵ شماره ثبت: ۲۳۷۳ شناسه ملی: ۱۰۸۶۰۱۵۲۰۲۶

وب سایت: www.ghaemiyeh.com ایمیل: Info@ghaemiyeh.com فروشگاه اینترنتی: www.eslamshop.com

تلفن ۲۵-۲۳۵۷۰۲۳-(۰۳۱۱) فکس ۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) دفتر تهران ۸۸۳۱۸۷۲۲ (۰۲۱) بازرگانی و فروش ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹ امور کاربران ۲۳۳۳۰۴۵ (۰۳۱۱)

نکته قابل توجه اینکه بودجه این مرکز؛ مردمی، غیر دولتی و غیر انتفاعی با همت عده ای خیر اندیش اداره و تامین گردیده و لی جوابگوی حجم رو به رشد و وسیع فعالیت مذهبی و علمی حاضر و طرح های توسعه ای فرهنگی نیست، از اینرو این مرکز به فضل و کرم صاحب اصلی این خانه (قائمیه) امید داشته و امیدواریم حضرت بقیه الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف توفیق روزافزونی را شامل همگان بنماید تا در صورت امکان در این امر مهم ما را یاری نمایند انشاءالله.

شماره حساب ۶۲۱۰۶۰۹۵۳، شماره کارت: ۶۲۷۳-۵۳۳۱-۳۰۴۵-۱۹۷۳ و شماره حساب شبا: IR۹۰-۰۱۸۰-۰۰۰۰-۰۰۰۰-۰۶۲۱-۰۶۰۹-۵۳ به نام مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان نزد بانک تجارت شعبه اصفهان - خیابان مسجد سید ارزش کار فکری و عقیدتی

الاحتجاج - به سندش، از امام حسین علیه السلام: - هر کس عهده دار یتیمی از ما شود که محنت غیبت ما، او را از ما جدا کرده است و از علوم ما که به دستش رسیده، به او سهمی دهد تا ارشاد و هدایتش کند، خداوند به او می فرماید: «ای بنده بزرگوار شریک کننده برادرش! من در کرم کردن، از تو سزاوارترم. فرشتگان من! برای او در بهشت، به عدد هر حرفی که یاد داده است، هزار هزار، کاخ قرار دهید و از دیگر نعمت‌ها، آنچه را که لایق اوست، به آنها ضمیمه کنید».

التفسیر المنسوب إلى الإمام العسکری علیه السلام: امام حسین علیه السلام به مردی فرمود: «کدام یک را دوست تر می داری: مردی اراده کشتن بینوایی ضعیف را دارد و تو او را از دستش می رَهانی، یا مردی ناصبی اراده گمراه کردن مؤمنی بینوا و ضعیف از پیروان ما را دارد، اما تو دریچه ای [از علم] را بر او می گشایی که آن بینوا، خود را بدان، نگاه می دارد و با حجت های خدای متعال، خصم خویش را ساکت می سازد و او را می شکند؟».

[سپس] فرمود: «حتماً رهاندن این مؤمن بینوا از دست آن ناصبی. بی گمان، خدای متعال می فرماید: «و هر که او را زنده کند، گویی همه مردم را زنده کرده است»؛ یعنی هر که او را زنده کند و از کفر به ایمان، ارشاد کند، گویی همه مردم را زنده کرده است، پیش از آن که آنان را با شمشیرهای تیز بکشد».

مسند زید: امام حسین علیه السلام فرمود: «هر کس انسانی را از گمراهی به معرفت حق، فرا بخواند و او اجابت کند، اجری مانند آزاد کردن بنده دارد».

مرکز تحقیقات و ترجمه

اصفهان

گامگاه

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

